

รูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม
**The Model Development of Supervision for School Administrators
of The Secondary Education Service Area Office Mahasarakham**

อรชума ดั่งช้าง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Onchuma Duangchang

Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

E-mail : Onchuma_Duangchang@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา 3) สร้างรูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา และ 4) ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา งานวิจัยนี้ใช้รูปแบบของการวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา (R&D) แบ่งออกเป็น 4 ระยะ ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ โดยการสังเคราะห์เนื้อหาทักษะการนิเทศการศึกษา และประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยนำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้มาสร้างแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ เพื่อวิเคราะห์หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ระยะที่ 3 สร้างรูปแบบและคู่มือหลักสูตรการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยศึกษาโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบแล้วประเมินความเหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ของรูปแบบด้วยการระดมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ และระยะที่ 4 นำรูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษา ไปใช้กับผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายจำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ แบบสอบถามเพื่อสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ แบบประเมินความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

* วันที่รับบทความ : 7 มกราคม 2566; วันที่แก้ไขบทความ 19 มกราคม 2566; วันที่ตอบรับบทความ : 20 มกราคม 2566

Received: January 7, 2022; Revised: January 19, 2023; Accepted: January 20, 2023

ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 10 ตัวบ่งชี้ และความเหมาะสมขององค์ประกอบในระดับมากที่สุด 2) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด และมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการนิเทศของผู้บริหาร คือ ทักษะทางเทคนิคและการนิเทศการศึกษา และทักษะด้านการประเมิน ตามลำดับ 3) รูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารการศึกษา ประกอบด้วย ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการพัฒนา สื่ออุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และ 4) ผลการนำรูปแบบไปใช้กับผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีผลการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาหลังพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา และมีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มหาสารคามในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : รูปแบบการพัฒนา; ทักษะการนิเทศการศึกษา; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstracts

The purposes of this research were 1) components and indicators of educational supervision skills of educational institute administrators; 2) to study the current and desirable conditions of educational supervision skills of school administrators under the Educational Service Area Office. 3) To create a model for developing educational supervision skills of school administrators and 4) to experiment with a model for developing educational supervision skills of school administrators. Under the Maha Sarakham Secondary Education Service Area Office This research uses research form as Research and Development (R&D) divided into 4 phases. Phase 1 is a study of components and indicators. by synthesizing the content of educational supervision skills and assessing the suitability of the components and indicators. Phase 2 studied the current and desirable conditions of educational supervision skills of educational institution administrators. The elements and indicators were used to create a questionnaire on current and desirable conditions. To analyze the need index, Phase 3, to create a model and curriculum manual for educational supervision skills development of school administrators. It studied schools with best practices as a guideline for creating the model and assessing the appropriateness, feasibility, and usefulness of the model through an expert-based seminar process. To be used with educational institution administrators who are the target group of 3 people. Questionnaire for current and desirable conditions usefulness assessment form The suitability and feasibility of the model had a Conformity Index of 1.00 and a Confidence of 0.97. Statistics used in data analysis were mean and standard deviation.

The results of the research were as follows: 1) The components and indicators of educational supervision skills of educational institution administrators consisted of 4 components, 10 indicators, and the appropriateness of the components at the highest level. The overall supervision skills of educational institute administrators were at the highest level. 3) The model of educational supervision skills development of educational administrators consisted of principles of model, objectives, content, development methods, media, equipment, and learning resources. know measurement and evaluation and 4) the results of applying the model to educational institution administrators found that educational institution administrators had a higher result of educational supervision skills development after development than before development. The administrators of the educational institutions were satisfied with the use of the educational supervision skills development model of the administrators of the educational institutions. Under the Maha Sarakham Secondary Education Service Area Office at the highest level

Keywords : The Model Development; Supervision; School Administrators

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการมุ่งมั่นดำเนินการภารกิจหลักตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ในฐานะหน่วยงานเจ้าภาพขับเคลื่อนทุกแผนย่อยในประเด็น 12 การพัฒนาการเรียนรู้ และแผนย่อยที่ 3 ในประเด็น 11 ศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต รวมทั้งแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา นอกจากนี้ ยังสนับสนุนการขับเคลื่อนแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นอื่น ๆ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2561 – 2564) นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2562 – 2565) รวมทั้งนโยบายและแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยคาดหวังว่าผู้เรียนทุกช่วงวัยจะได้รับการพัฒนาในทุกมิติ เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ และมีความพร้อมร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ สู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยกำหนดจุดเน้นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ในการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

เมื่อสังคมเราก้าวเข้าสู่สังคมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สังคมดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม งานในด้านการศึกษาจึงได้เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว มีการเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ อย่างทั่วโลก เพื่อที่จะสร้างองค์ความรู้ทั้งทางสื่อสังคมออนไลน์ และสื่อสารมวลชนด้วยรูปแบบต่างๆ ทำให้การกระจายข่าวสารความรู้ได้รวดเร็ว รู้เท่าทัน และได้รับข่าวสารอย่างรวดเร็วจากทั่วโลก (ถวิล อรัญเวศ, 2560 : ออนไลน์) ซึ่งโลกได้กล่าวเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ความรู้จึงเป็นเครื่องมือที่ขาดไม่ได้ในการช่วยแก้ปัญหาและนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้สามารถอยู่รอดในยุคปัจจุบัน ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่จะพัฒนาคนให้เป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ด้วยเหตุนี้ทุกประเทศจึงพยายามเร่งพัฒนาการศึกษาทุกโรงเรียนให้มีคุณภาพ ซึ่งโดยทั่วไปการบริหารการจัดการงานในโรงเรียนประกอบด้วยงาน 4 งาน คือ งานวิชาการ งานบริหารทั่วไป งานบุคลากร และงานงบประมาณ ต้องอาศัยกระบวนการที่สำคัญ 3 ประการ (จันทราณี สงวนนาม, 2551 : 5) คือ กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการบริหาร และกระบวนการนิเทศการศึกษา โดยกระบวนการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกัน ดำเนินการโดยผู้บริหารสถานศึกษาและครู

ตลอดจนบุคลากรในสถานศึกษาร่วมมือกันปรับปรุงงานด้านต่างๆ เป็นการส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ อันจะนำมาซึ่งคุณภาพของสถานศึกษาและผู้เรียนให้อยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ และผู้รับการนิเทศ ได้แก่ ครูผู้สอน และบุคลากรภายในสถานศึกษาทุกคน

กระบวนการนิเทศการศึกษา ได้มุ่งพัฒนาคน กล่าวคือ การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการทำงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ครูและบุคลากรเหล่านั้นได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น เนื่องจากการนิเทศการศึกษามีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่นักเรียน ซึ่งเป็นผลผลิตจากการสอนของครูและบุคลากรทางการศึกษา และในกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยกระบวนการบริหารกระบวนการสอนและกระบวนการนิเทศการศึกษา (สัจ จิตพรานันท์, 2530 : 77) การนิเทศการศึกษามีความสำคัญต่อระบบการศึกษาเป็นอย่างมากเพราะการนิเทศการศึกษาจะช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนของครู ให้มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนดียิ่งขึ้น

แนวทางในการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของการนิเทศการศึกษาสำหรับสถานศึกษาในทศวรรษหน้า ควรใช้การนิเทศและการวิจัยเป็นฐานในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในทุกกระดับ ส่งเสริมให้ครูมีการใช้ภาษาอังกฤษและการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และส่งเสริมให้มีระบบนิเทศภายในที่เข้มแข็ง ควรมีหน่วยงานกลางสำหรับพัฒนาและประสานงานด้านการนิเทศการศึกษา ขึ้นพื้นฐานทุกสังกัดเข้าด้วยกัน (เพ็ญวิภา พรหมสุวรรณ, 2556 : 53) รูปแบบการนิเทศงานวิชาการภายในของสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน คือ การวางแผนกลยุทธ์ ได้แก่ การกำหนดวิธีการนิเทศงานวิชาการให้ชัดเจน มีการประเมินการวางแผนและติดตามผลการดำเนินงาน และมีการใช้แผนการนิเทศงานวิชาการเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาด้านคุณภาพการเรียนการสอน กระบวนการนิเทศ เป็นกระบวนการดำเนินงานที่ช่วยจำแนกความต้องการของบุคลากรในโรงเรียนให้มีความชัดเจนในเรื่องเป้าหมายและจุดมุ่งหมายทางการศึกษา (ปฐวิทย์ แก้วรัตน์, 2558 : 32)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 35 โรงเรียน โดยแบ่งออกเป็นสหวิทยาเขต จำนวน 7 สหวิทยาเขต ได้มีนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งมั่นพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็น “การศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีใหม่ วิถีคุณภาพ” ได้มีพันธกิจในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ประจำปีการศึกษา พ.ศ. 2564 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม, 2564 : 57) ที่มุ่งพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้สู่มีอาชีพ ซึ่งในการมุ่งพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นมืออาชีพนั้น ส่วนสำคัญที่มีผลให้การขับเคลื่อนดังกล่าวสามารถดำเนินการได้ คือ การนิเทศการศึกษาเพราะการนิเทศการศึกษาจะช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนของครู

ให้มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนดียิ่งขึ้น โดยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลากรภายในโรงเรียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา
3. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา
4. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1.1 แบบบันทึกการสังเกตเอกสาร
- 1.2 แบบประเมินร่างองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร รายงาน บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา

2.2 แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม จากผู้ทรงคุณวุฒิ 10 ท่าน ได้วิพากษ์เพื่อยืนยัน ความถูกต้อง ความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักและตัวบ่งชี้การพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในการสนทนากลุ่ม

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

- 3.1 สังเคราะห์เอกสาร (Content Analysis)
- 3.2 ข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ของผู้ทรงคุณวุฒิ 10 ท่าน มาวิเคราะห์และปรับปรุงองค์ประกอบหลักและตัวบ่งชี้ทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา

ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

ขั้นตอนที่ 1 สร้างแบบสอบถามและเก็บข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 4 ข้อ เป็นแบบสอบถามตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 53 ข้อ เป็นแบบสอบถาม ลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง การนิเทศการศึกษาของผู้บริหารในสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง การนิเทศการศึกษาของผู้บริหารในสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง การนิเทศการศึกษาของผู้บริหารในสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง การนิเทศการศึกษาของผู้บริหารในสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง การนิเทศการศึกษาของผู้บริหารในสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ในระดับน้อยที่สุด

2. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ได้แก่ ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าความเชื่อมั่น สัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ต้องมากกว่า 0.50 ขึ้นไป โดยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC เท่ากับ 1.00

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา

1. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558 : 125) เพื่อจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

โดยใช้สูตรในการคำนวณ
$$PNI_{Modified} = (I - D) / D$$

เมื่อ $PNI_{Modified}$ หมายถึง ดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความ
ต้องการจำเป็น

I: Importance หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพที่พึงประสงค์

D: Degree of Success หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพปัจจุบัน

ระยะที่ 3 สร้างรูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาโรงเรียนต้นแบบที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

2. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การตรวจสอบคุณภาพแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ระยะที่ 4 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา

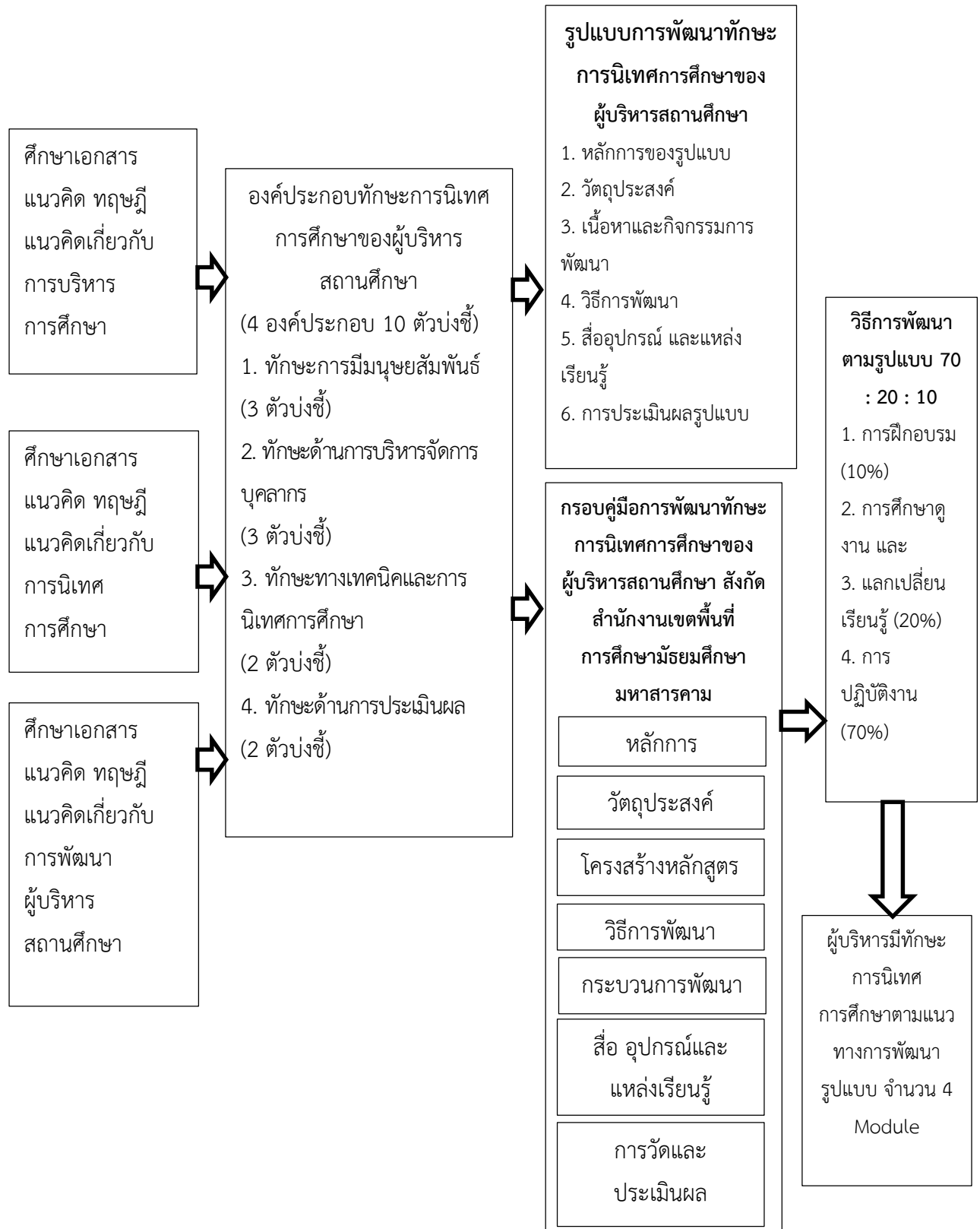
1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินการเข้าร่วมการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา

2. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การวิเคราะห์แบบประเมินผลต่อรูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา
ผลการศึกษาขององค์ประกอบทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ด้วยแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 10 คน รายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน

องค์ประกอบทักษะการนิเทศการศึกษา	μ	σ	ระดับความเหมาะสม
1. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	4.93	0.22	มากที่สุด
2. ทักษะการบริหารจัดการบุคลากร	4.71	0.47	มากที่สุด
3. ทักษะทางเทคนิคและการนิเทศการศึกษา	4.81	0.42	มากที่สุด
4. ทักษะการประเมินผล	4.84	0.25	มากที่สุด
รวม	4.82	0.34	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า องค์ประกอบทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่ามีความเหมาะสม โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ องค์ประกอบทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ องค์ประกอบด้านทักษะการประเมินผล องค์ประกอบด้านทักษะทางเทคนิคและการนิเทศการศึกษา องค์ประกอบด้านทักษะการบริหารจัดการบุคลากร ตามลำดับ

ผลการศึกษาขององค์ประกอบทักษะทางเทคนิคและการนิเทศการศึกษา ด้วยแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 10 คน รายละเอียดปรากฏ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ ทักษะทางเทคนิคและการนิเทศการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้าน

ทักษะทางเทคนิคและการนิเทศการศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. การนิเทศการศึกษา	4.78	0.44	มากที่สุด
2. เทคนิควิธีการ	4.84	0.39	มากที่สุด
รวม	4.81	0.42	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 องค์ประกอบทักษะทางเทคนิคและการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายตัวบ่งชี้ พบว่ามีความเหมาะสมมากที่สุดทุกตัวบ่งชี้

สรุปได้ว่า การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน พบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคามได้

ระยะที่ 2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ พฤติกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ พฤติกรรม
1. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	3.81	0.78	มาก	4.78	0.42	มากที่สุด
2. ทักษะการบริหารจัดการบุคลากร	3.68	0.76	มาก	4.69	0.48	มากที่สุด
3. ทักษะทางเทคนิคและการนิเทศ การศึกษา	3.83	0.79	มาก	4.94	0.30	มากที่สุด
4. ทักษะด้านการประเมินผล	3.90	0.78	มาก	4.93	0.29	มากที่สุด
รวม	3.81	0.78	มาก	4.84	0.37	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 สภาพปัจจุบันของการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ซึ่งมีทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ 2) ทักษะการบริหารจัดการบุคลากร 3) ทักษะทางเทคนิคและการนิเทศการศึกษา และ 4) ทักษะด้านการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ

สภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายองค์ประกอบพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ทักษะทางเทคนิคและการ

นิเทศการศึกษา ทักษะด้านการประเมินผล ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะการบริหารจัดการบุคลากร ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม รายละเอียด ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน (D) ค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์ (I) ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNImodified) และลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหาร

องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่พึงประสงค์ (I)			(PNImodified) (I-D)/D	ลำดับ ความต้องการ จำเป็น
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
1. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์	3.90	0.79	มาก	4.93	0.29	มากที่สุด	0.26	3
2. ทักษะการบริหารจัดการบุคลากร	3.81	0.74	มาก	4.78	0.44	มากที่สุด	0.25	4
3. ทักษะทางเทคนิคและการนิเทศการศึกษา	3.83	0.75	มาก	4.94	0.28	มากที่สุด	0.29	1
4. ทักษะด้านการประเมินผล	3.68	0.77	มาก	4.69	0.53	มากที่สุด	0.27	2

จากตารางที่ 4 พบว่า ทักษะที่การพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ทักษะทางเทคนิคและการนิเทศการศึกษา (PNImodified = 0.29) รองลงมา คือ ทักษะด้านการประเมินผล (PNImodified = 0.27) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (PNImodified = 0.26) และทักษะการบริหารจัดการบุคลากร (PNImodified = 0.25) ตามลำดับ

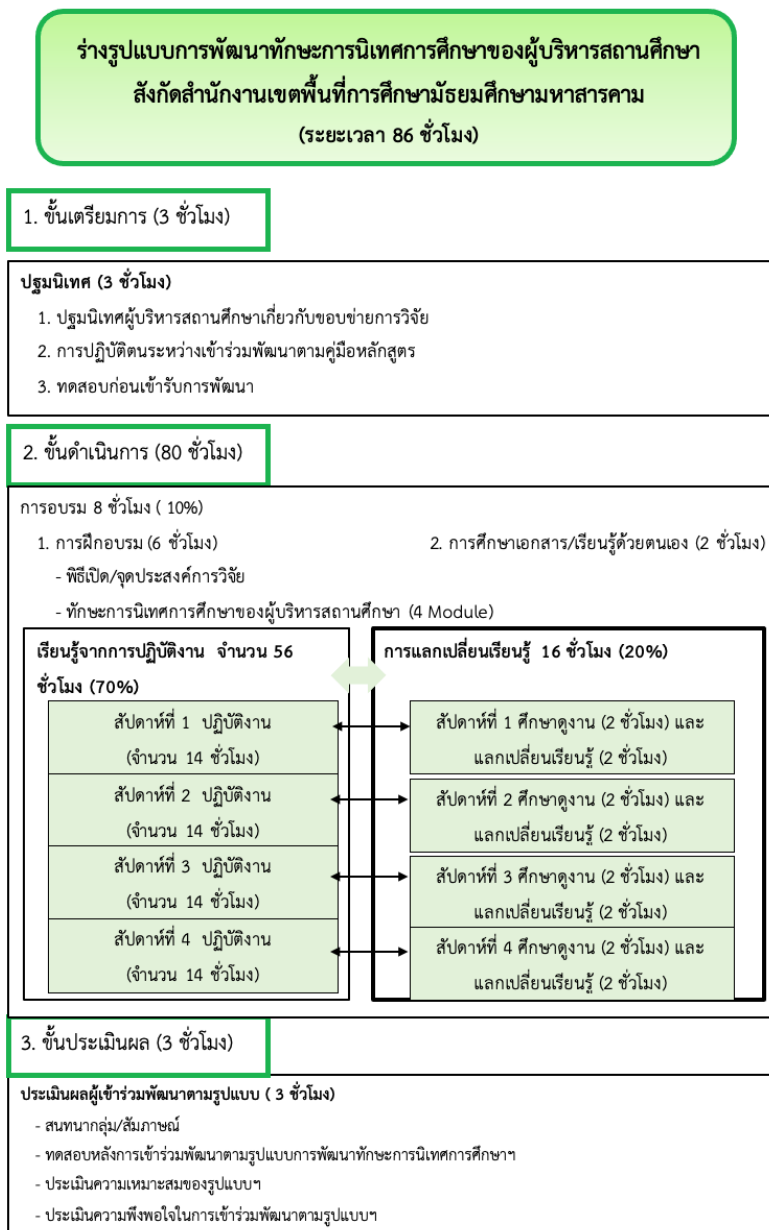
ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ทักษะทางเทคนิคและการนิเทศการศึกษา ดังรายละเอียด ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน (D) ค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์ (I) ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNImodified) และลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ทักษะทางเทคนิคและการนิเทศการศึกษา

ทักษะทางเทคนิค และการนิเทศ การศึกษา	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่พึงประสงค์ (I)			(PNImodified) (I-D)/D	ลำดับ ความต้องการ จำเป็น
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
1. การนิเทศ การศึกษา	3.77	0.75	มาก	4.94	0.28	มากที่สุด	0.31	1
2. เทคนิควิธีการ	3.88	0.74	มาก	4.95	0.27	มากที่สุด	0.26	2

จากตารางที่ 5 พบว่า การพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ทักษะทางเทคนิคและการนิเทศการศึกษา ตัวบ่งชี้ที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ การนิเทศการศึกษา (PNImodified = 0.31) รองลงมา คือ เทคนิควิธีการ (PNImodified = 0.26) ตามลำดับ

ระยะที่ 3 สร้างรูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

แผนภาพที่ 2 ร่างรูปแบบและคู่มือการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

รูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

1. หลักการของรูปแบบ

รูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม เพื่อพัฒนาการนิเทศภายในของผู้บริหารการศึกษาในสถานศึกษาให้มีความพร้อมในการเทศการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาครู ซึ่งมีทักษะการนิเทศการศึกษา ทั้งหมด 4 ด้าน คือ 1) ทักษะการมีมนุษยสัมพันธ์ 2) ทักษะการบริหารจัดการบุคลากร 3) ทักษะทางเทคนิคและการจัดการ และ 4) ทักษะด้านการประเมินผล ซึ่งเป็นรูปแบบที่ได้พัฒนามาจากรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (R&D) โดยผ่านการตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้ความสามารถในด้านการบริหาร การศึกษาและด้านการนิเทศการศึกษา

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาทักษะการมีมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา
2. เพื่อให้ผู้บริหารมีทักษะการบริหารจัดการบุคลากร ให้กับผู้บริหารสถานศึกษาในการนิเทศการศึกษา
3. เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะทางเทคนิคและการจัดการการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา
4. เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะด้านการประเมินผลในการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา

3. เนื้อหา

- Module 1 ทักษะการมีมนุษยสัมพันธ์
- Module 2 ทักษะการบริหารจัดการบุคลากร
- Module 3 ทักษะทางเทคนิคและการนิเทศการศึกษา
- Module 4 ทักษะด้านการประเมินผล

การดำเนินการพัฒนาตามรูปแบบ

- ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อม
- ขั้นที่ 2 การอบรม
- ขั้นที่ 3 เรียนรู้จากการปฏิบัติงาน
- ขั้นที่ 4 ศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- ขั้นที่ 5 การประเมินผล

4. สื่ออุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้

1. คู่มือหลักสูตรการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหาร
2. แบบบันทึกการทำกิจกรรมของผู้บริหาร
3. แบบฝึกปฏิบัติ ใบกิจกรรม ใบความรู้
4. เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง

5. การประเมินผลรูปแบบ

1. ประเมินผลก่อนเข้าร่วมพัฒนาตามรูปแบบ
2. ประเมินผลระหว่างเข้าร่วมพัฒนาตามรูปแบบ
3. ประเมินผลหลังเข้าร่วมพัฒนาตามรูปแบบ
4. ประเมินความพึงพอใจเข้าร่วมตามรูปแบบ

แผนภาพที่ 3 รูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

ระยะที่ 4 ผลการนำรูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคามไปใช้

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
เอกสารและเนื้อหา		4.80	0.40	มากที่สุด
1	เนื้อหา มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย	4.85	0.38	มากที่สุด
2	เนื้อหา สอดคล้องกับสภาพความต้องการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา	4.69	0.48	มากที่สุด
3	ระยะเวลาในการพัฒนาเหมาะสมกับเนื้อหา	4.77	0.44	มากที่สุด
4	คู่มือหลักสูตรการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา มีความเหมาะสมกับเนื้อหา	4.92	0.28	มากที่สุด
5	ใบกิจกรรมมีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาในแต่ละหน่วยการเรียนรู้	4.77	0.44	มากที่สุด
กิจกรรมการพัฒนาตามหลักสูตร		4.69	0.43	มากที่สุด
6	ขั้นเตรียมการพัฒนามีความเหมาะสม	4.62	0.51	มากที่สุด
7	การฝึกอบรมตามทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา 4 Module	4.85	0.38	มากที่สุด
8	การศึกษาด้วยตนเอง	4.62	0.51	มากที่สุด
9	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.69	0.48	มากที่สุด
10	การศึกษาดูงาน	4.54	0.52	มากที่สุด
11	การประเมินผลก่อนการพัฒนา	4.85	0.38	มากที่สุด
12	การประเมินผลระหว่างการพัฒนา	4.46	0.52	มากที่สุด
13	การประเมินผลหลังการพัฒนา	4.77	0.44	มากที่สุด
14	มีการจัดกระบวนการพัฒนาที่ชัดเจน	4.62	0.51	มากที่สุด
15	ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	5.00	0.00	มากที่สุด
16	สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้มีความเหมาะสม	4.60	0.52	มากที่สุด
ผลที่ได้จากการใช้รูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา		4.68	0.48	มากที่สุด

17	ได้รับความรู้ แนวทางประสบการณ์ ทักษะใหม่ ๆ จากการพัฒนาดำเนินกิจกรรมการพัฒนา	4.62	0.51	มากที่สุด
18	ได้รับความรู้เทคนิค วิธีการในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการนิเทศของผู้บริหารสถานศึกษา	4.62	0.51	มากที่สุด
19	สามารถนำความรู้จากการเข้าร่วมพัฒนาตามรูปแบบไปใช้ได้จริง	4.80	0.42	มากที่สุด
โดยรวม		4.72	0.44	มากที่สุด

จากตารางที่ 6 พบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมพัฒนา ต่อรูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม โดยรวมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดทุกด้าน สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ เอกสารและเนื้อหา กิจกรรมการพัฒนาตามหลักสูตร และผลที่ได้จากการใช้รูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษารายองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา

1.1 ผลการศึกษารายองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 10 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การรู้จักความต้องการของบุคคล การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ 2) ทักษะการบริหารจัดการบุคลากร ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การบริหารจัดการ และการพัฒนาบุคลากร 3) ทักษะทางเทคนิคและการนิเทศ ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การนิเทศการศึกษา และ เทคนิควิธีการ 4) ทักษะการประเมินผล ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การวัดและประเมินผล และการสะท้อนผล จากผล การศึกษารายองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับอดุลย์ วงศ์ก้อม (2552 : 8) ซึ่งพบว่าองค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศ การศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) การวางแผน 2) ดำเนินการนิเทศ 3) สื่อและเทคโนโลยี 4) ประเมินผล 5) การมีส่วนร่วม และ 6) ปรับปรุงและพัฒนา โดยองค์ประกอบดังกล่าวมีความถูกต้องเหมาะสม เป็นไปได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภันทิรา สุประการ (2558 : 54) ที่ได้ทำการศึกษาแบบ

บริหารจัดการการนิเทศการศึกษา สำหรับศตวรรษที่ 21 มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) องค์ประกอบการบริหารจัดการการนิเทศการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) การบริหารจัดการ 2) การมีส่วนร่วม 3) การนิเทศ 4) การใช้เทคโนโลยี และ 5) การประเมินผล 2. รูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำหรับศตวรรษที่ 21 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภลักษณ์ มีปาน (2562 : 7) ได้ศึกษา รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมี องค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ คือ การบริหารจัดการทักษะของผู้นิเทศในการดำเนินการนิเทศ การส่งเสริมการจัดการเรียนร่วมของครูการศึกษาพิเศษ การสร้างความสัมพันธ์และการยอมรับของผู้รับการนิเทศ และการสร้างเครือข่ายการนิเทศ โดยใช้การนิเทศแบบมีส่วนร่วมเป็นตัวขับเคลื่อน

1.2 วิธีการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา คือ การศึกษาด้วยตนเอง การฝึกอบรม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มัญชลี เปี่ยมดี และพชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ (2563 : 53) ที่ทำการศึกษการพัฒนาโปรแกรมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีแนวทางการพัฒนาบุคลากรในการพัฒนาได้มีการฝึกอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และงานวิจัยของฉลาด จันทรมบัติ และพินิจ มีทองคำ (2562 : 468) ได้ศึกษารายงานผลการพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีแนวทางการพัฒนาบุคลากรประกอบด้วย 2 วิธี คือ การฝึกอบรม และการพัฒนาตนเอง

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ 2) ทักษะการบริหารจัดการบุคลากร 3) ทักษะทางเทคนิคและการนิเทศการศึกษา และ 4) ทักษะด้านการประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม พบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ทักษะทางเทคนิคและการนิเทศการศึกษา ($PN_{I\text{modified}} = 0.29$) จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาด้านทักษะทางเทคนิคและการนิเทศการศึกษาว่ามีความจำเป็นในการพัฒนาเป็นอันดับแรก เพื่อให้ผู้บริหารมีทักษะทางเทคนิคและการนิเทศการศึกษาอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ สำรองชัย สามเมือง (2556 : 132-140) ได้

ทำการศึกษาการพัฒนาารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต 1 พบว่าสภาพปัจจุบัน และความต้องการเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่าขั้นตอนการวางแผนการนิเทศมีทั้งหมด 8 กิจกรรม ซึ่ง ความต้องการพัฒนาคือการมีแนวทางการวางแผนการนิเทศที่ชัดเจน และงานวิจัยของ นัจรีภรณ์ ทุมสงคราม (2557 : 163) ซึ่งศึกษาการพัฒนาารูปแบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ความต้องการจำเป็นและองค์ประกอบสำคัญในการนิเทศการศึกษา พบว่า ความ ต้องการจำเป็นในการนิเทศการศึกษาคือการวางแผนกลยุทธ์ การกำหนดการนิเทศ การประเมินผล การพัฒนา สมรรถนะ ซึ่งล้วนมีความจำเป็นในการนิเทศการศึกษา

3. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา

จากผลการสร้างและพัฒนาารูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนที่ 1 รูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา โดยเนื้อหาประกอบด้วย **Module 1** ทักษะการมีมนุษยสัมพันธ์ **Module 2** ทักษะการบริหารจัดการบุคลากร **Module 3** ทักษะทางเทคนิคและการนิเทศการศึกษา **Module 4** ทักษะด้านการประเมินผล (4) กระบวนการพัฒนาใช้เวลา 86 ชั่วโมง ซึ่งแบ่งการพัฒนานออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การอบรมเชิง ปฏิบัติการการเสริมสร้างทักษะการนิเทศการศึกษา (8 ชั่วโมง) ระยะที่ 2 การเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน (56 ชั่วโมง) ผู้เข้ารับการพัฒนาเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษาโดยฝึกการนิเทศภายในโดยนำวิธีการ พัฒนาที่ได้จากการอบรมมาใช้ในการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหาร และระยะที่ 3 การ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ (16 ชั่วโมง) ผู้เข้ารับการพัฒนาจัดทำแผนการนิเทศการศึกษาโดยศึกษาดูงานใน สถานศึกษาจำนวน 3 แห่ง โดยการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่ได้จากการพัฒนาทักษะการ นิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาและการเรียนรู้สภาพจริง เพื่อนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การศึกษา (5) สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ และ (6) การวัดและประเมินผล และส่วนที่ 2 คู่มือหลักสูตรการ พัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มหาสารคาม ประกอบด้วย บทนำ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหาของหลักสูตร โครงสร้างการจัดกิจกรรมพัฒนา กิจกรรมการพัฒนา แนวทางการจัดกิจกรรม สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของงานวิจัยของ อุดุลย์ วงศ์ก้อม (2553 : 8) ได้ทำการศึกษาารูปแบบการนิเทศการศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งองค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศการศึกษา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) การวางแผน 2) สื่อเทคโนโลยี 3) ดำเนินการนิเทศ 4) ประเมินผล 5) การมีส่วนร่วม และ 6) ปรับปรุงและพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของภณจิรา สุภาร (2558 : 54) ได้ศึกษารูปแบบการบริหาร จัดการการนิเทศการศึกษา สำหรับศตวรรษที่ 21 โดยมีรูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศการศึกษา ระดับ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำหรับศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) การบริหารจัดการ 2) การมีส่วนร่วม 3) การนิเทศ 4) การใช้เทคโนโลยี และ 5) การประเมินผล

2. รูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำหรับศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำรองชัย สามเมือง (2556 : 132-140) ได้ทำการศึกษาการพัฒนารูปแบบการนิเทศ ภายในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยมีรูปแบบที่มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อันมีทั้งหมด 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน 2) การจัดการองค์การนิเทศภายใน 3) การปฏิบัติการนิเทศภายใน 4) การประเมินผล สอดคล้องกับวงจรคุณภาพ PDCA และงานวิจัยของ ศุภลักษณ์ มีปาน (2562 : 7) ได้ศึกษารูปแบบการนิเทศภายในสำหรับการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสำหรับการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร และมีผลประเมินการใช้รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ทักษะและพฤติกรรมของผู้นิเทศ และทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูการศึกษา พิเศษ ผ่านเกณฑ์ประเมินสูงกว่าค่าเฉลี่ยที่ตั้งไว้ร้อยละ 75 ทุกคน ผลการประเมินความพึงพอใจในการใช้ รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า มีความพึงพอใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

4. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

จากผลการประเมินทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาก่อนเข้าร่วมการพัฒนาทักษะ การนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม มีผล การประเมินก่อนเข้าร่วมพัฒนา อยู่ในระดับปานกลาง และผลการประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะ การนิเทศการศึกษาของผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีระดับผลการประเมินการเข้าร่วมกิจกรรม โดยรวมทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มหาสารคามอยู่ในระดับมาก และผลการประเมินทักษะการนิเทศการศึกษาหลังเข้าร่วมการพัฒนาทักษะการ นิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม มีผลการ ประเมินหลังเข้าร่วมพัฒนา อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพพรพรรณ ญาณโกมุท (2558 : 25) ซึ่งศึกษาการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนเอกชน ซึ่งรูปแบบ การนิเทศภายใน ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 หลักการของรูปแบบ ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 3 กระบวนการนิเทศภายใน และส่วนที่ 4 การประเมินผล โดยพบว่าผลการใช้รูปแบบหลังการใช้ รูปแบบการนิเทศภายในตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียนครูมีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้และสมรรถนะในการ

นิเทศภายในสูงขึ้นโดยแยกเป็นรายด้าน ดังนี้ 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และการนิเทศภายใน หลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการใช้ รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้และการนิเทศภายใน หลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิรุทธ์ นันทมาศวังนรา (2560 : 61) ได้ศึกษารูปแบบการนิเทศภายในที่มีประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 1 รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 1 ประกอบด้วย กระบวนการนิเทศภายใน 4 ด้าน และหลักการส่งเสริมประสิทธิภาพ 4 หลักการ เป็นตัวขับเคลื่อน กระบวนการนิเทศภายใน ได้แก่ การวางแผนการนิเทศภายใน การให้ความรู้ การสร้างขวัญและกำลังใจ และ การปฏิบัติงานและ การประเมินผล ส่วนหลักการส่งเสริมประสิทธิภาพ ได้แก่ การใช้ภาวะผู้นำ การส่งเสริมความคิด สร้างสรรค์ การตระหนักในความมีมนุษยสัมพันธ์ และ การมีส่วนร่วม และผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 1 ไปใช้ พบว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาพัฒนารูปแบบการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบได้แก่ 1) ทักษะการมีมนุษยสัมพันธ์ 2) ทักษะการบริหารจัดการบุคลากร 3) ทักษะทางเทคนิคและการนิเทศการศึกษา และ 4) ทักษะด้านการประเมินผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งจากผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้จะเป็นข้อมูลให้ผู้บริหาร ศิษยานิเทศก์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาได้นำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการพัฒนาการนิเทศการศึกษาให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ครูผู้สอนหรือผู้รับการนิเทศมีความรู้ความเข้าใจจนสามารถเป็นผู้ปฏิบัติการนิเทศการศึกษาได้

1.2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มหาสารคาม สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อนำมาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น พบว่า องค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ องค์ประกอบทักษะทางเทคนิคและการนิเทศการศึกษา จากข้อค้นพบทำให้เป็นแนวทางผู้บริหารสถานศึกษา ครู หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ต้องให้ความสนใจกับกระบวนการนิเทศการศึกษา ส่งเสริม

พัฒนางานในด้านต่าง ๆ ด้วยกระบวนการขับเคลื่อนการนิเทศการศึกษาให้เป็นรูปธรรมสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

1.3 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด สามารถนำไปพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ครู เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการนิเทศการศึกษา รวมทั้งสามารถนำรูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ไปปรับใช้พัฒนาผู้บริหารในสถานศึกษาหรือศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามบริบทเชิงพื้นที่ได้ และนำไปเป็นสารสนเทศเพื่อการพัฒนาการนิเทศการศึกษาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาในกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ เช่น ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา

2.2 ควรศึกษาการพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาโดยใช้การวิจัยรูปแบบอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก เช่น การวิจัยเชิงทดลอง การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAOR)

2.3 ควรศึกษาวิธีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย โดยบูรณาการร่วมกับกับศึกษานิเทศก์ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปใช้จัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการนิเทศการศึกษาได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

จันทร์ธานี สงวนนาม. (2551). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพมหานคร: บัณฑิต พอยท์.

ฉลาด จันทรสมบัติ และพินิจ มีทองคำ. (2562). *รายงานผลการพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.

ถวิล อรัญเวศ. (2560). *การนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพเด็กไทย*. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2565. แหล่งที่มา: http://thawin09.blogspot.com/2017/02/blog-post_5.html

นพพรพรรณ ญาณโกมุท. (2558). *การพัฒนากระบวนการนิเทศภายในตามแนวคิดการศึกษาขั้นเรียนสำหรับโรงเรียนเอกชน*. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ*. 5 (9), 25-40.

- นัจรีภรณ์ ทุมสงคราม. (2557). การพัฒนารูปแบบการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 10 (2), 163.
- นิรุทธ์ นันทมาศวังนรา. (2560). รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 1. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*. 6 (1), 61-72.
- ปฎิวัติ แก้วรัตนะ. (2558). รูปแบบการนิเทศงานวิชาการภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- เพ็ญวิภา พรหมสุวรรณ. (2556). อนาคตภาพของการนิเทศการศึกษาสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน *ทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2556 - 2565)*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ภณทิรา สุภาร. (2558). รูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศการศึกษา สำหรับศตวรรษที่ 21. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มัณฑิณี เปี่ยมดี และพรวิทย์ จันทรศิริสิริ. (2563). การพัฒนาโปรแกรมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของครู เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*. 5 (6).
- ศุภลักษณ์ มีปาน. (2562). รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- สงัด อุทรานันท์. (2530). *การนิเทศการศึกษา หลักการทฤษฎีและปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มิตรสยาม.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม. (2564). *แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564*. มหาสารคาม: หยกศึกษากิจการและการพิมพ์.
- สำรองชัย สามเมือง. (2556). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*. 4 (1), 132-140.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อดุลย์ วงศ์ก้อม. (2552). รูปแบบการนิเทศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.